

Літэратура

1. *Baricco, Alessandro*. Oceano-mare, Milano, BUR La Scala: aprile 2003.
2. *Маньковская Н.Б.* «Париж со змеями» (введение в эстетику п-ма). М. ИФРАН, 1995.
3. *Baricco, Alessandro*. Corriere del Ticino, 16 marzo 1995.
4. *Corti, Maria*. Apocalittici e snob // La Repubblica, 19 aprile 1995.

СПРОБЫ ПЕРАКЛАДУ ПАЭЗІІ ДЖ. ЛЕАПАРДЗІ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

А. Яцэвіч

Мы прадставім вашай увазе адзін з даследаваных намі вершаў гэтага паэта. Верш мае назву «A SE STESSO» («Да сябе»). Зазначым яшчэ наступнае: у мінулым годзе мы працавалі з перакладамі гэтага верша, зробленымі такімі выдатнымі паэтамі, як Ахматава, Меражкоўскі, Бальмонт, а таксама рабілі і свой пераклад. Зараз мы вырашылі правесці невялікі эксперымент, бо аналіз мы будзем праводзіць на прыкладзе перакладаў студэнтаў нашага факультэту. Прычым звяртаем вашу ўвагу на тое, што адна дзяўчына з'яўляецца студэнткай беларускай філалогіі і не ведае італьянскай мовы; а перакладаючы верш, яна працавала з падрадкавым перакладам на рускую мову, які мы ёй прапанавалі.

Мы пачнем з азначэння паняцця «пераклад». Як зазначаў вядомы тэарэтык Камісараў: «Пераклад – гэта перадача інфармацыі адной мовы пры дапамозе сродкаў другой мовы, па магчымасці блізкае да арыгіналу». Але трэба падкрэсліць, што пераклад вершаў вельмі адрозніваецца ад перакладу празайных твораў, бо перакласці верш значна цяжэй, таму што працуючы з ім, перакладчык павінен звяртаць увагу, па-першае, на дакладную перадачу зместу арыгіналу; па-другое: на строфіку, памер і рытміку; па-трэцяе: на лагічны націск, таму што для больш дакладнай перадачы зместу верша неабходна улавіць тыя моманты, вылучыць тыя словы, якім паэт надаваў адмысловае значэнне, на якія ён хацеў звярнуць нашу ўвагу.

Але перш, чым перайсці непасрэдна да перакладаў верша на беларускую мову, прадставім яго вашай увазе ў арыгінале:

Giacomo Leopardi

«A se stesso»

Or poserai per sempre,

Stanco mio cor. Però l'inganno estremo

Ch'eterno io mi credei. Però. Ben sento,

In noi di cari inganni,

Non che la speme, il desiderio è spento.

Posa per sempre. Assai

*Palpitasti. Non val cosa nessuna
 I moti tuoi, né di sospiri è degna
 La terra. Amaro e noia
 La vita, altro mai nulla; e fango è il mondo.
 T'acqueta omai. Dispera
 L'ultima volta. Al gener nostro il fato
 Non donò che il morire. Omai disprezza
 Te, la natura, il brutto
 Poter che, ascoso, a comun danno impera,
 E l'infinita vanità del tutto.*

Гэты верш з'яўляецца элегіяй і быў напісаны ў 1833 годзе ў Фларэнцыі. Складаецца з 16 радкоў, тэма яго – марнасць усяго на свеце. А зараз паглядзім на прадстаўленыя пераклады:

№1: Пераклад Марыі Сяброўскай (4 курс, італ.)

«Да сябе»

*Цяпер ужо назаўжды
 Спыняю сэрца, стомленае сілай
 Падманаў нашых, ад якіх
 Не тое, што надзея, прага сціхла.
 І ты спыніся назаўжды,
 І хопіць рухаў гэтых марных,
 Хістанняў, подыхаў тваіх
 Зямля няварта.
 Бо горкі смутак – усё, што ёсць жыццё,
 А свет ёсць бруд, таму адразу
 Заціхні і пакінь усё –
 Тужыць ўжо за апошнім разам.
 Бо ў рода нашага адзіны лёс,
 Не дадзена другога, як памерці,
 Прырода – пан журбы і слез –
 Усё можа парадзіць і сцерці.*

У гэтым перакладзе захавана колькасць радкоў. Іх 16, як і ў арыгінале. Перакладчык таксама прыклаў усе намаганні, каб захаваць сінтаксічную форму верша Леапардзі (калі мы звернемся да самога верша «A SE STESSO», то убачым, што асноўны прыём у Леапардзі – гэта анжамбеман (альбо перанос). У перакладзе ён захаваўся толькі ў перакладзе, але захавана толькі ў некаторых месцах.

Напрыклад: 1.) «Цяпер ужо назаўжды
 Спыняю сэрца...»

2.) *«Хістанняў, дыхаў тваіх
Зямля няварта.»*

У лексічным плане таксама сустракаюцца некаторыя недакладнасці.

Напрыклад: у Леапардзі: *«...poserai...*

Stanco mio cor...»

(адпачні, стомленае сэрца маё)

у перакладзе: *«я спыняю сэрца»*

Як можам бачыць, загадны лад зменены на абвесны. Перакладаючы апошнія радкі верша, перакладчык увогуле вырашыў зрабіць лексічную замену, правёўшы аналогію, і мы бачым ужо наступныя радкі:

«Прырода – пан журбы і слез».

А таксама, калі ў арыгінале гучаць словы пра бясконцую марнасць усяго на свеце: *«E l'infinita vanità del tutto.»*, то ў перакладзе ёсць устаўка: *«прырода... усе можа парадзіць і сцерці.»*

Аднак, улічваючы гэтыя недакладнасці, падкрэслім, што гэты пераклад з'яўляецца дастаткова блізім да тэксту арыгіналу, бо ўвогуле адлюстроўвае паэтыку Джакама Леапардзі і настрой яго часу.

Цяпер прапаную вам звярнуцца да перакладу № 2, які быў зроблены дзяўчынай з беларускай філалогіі:

Пераклад Надзеі Багач (3 курс, бел.)

«Да сябе»

Зараз ты змоўкнеш навекі

Змарнелае сэрца маё. Знік той апошні падман,

Што мроіўся вечным. Знік. Я ў адчуванні,

Што пагасла не толькі надзея,

Але і жаданне прыемных падманаў,

Маўчы, назаўсёды. Хопіць трымцець.

Намаганні твае бессэнсоўныя.

Уздыхаў тваіх няварта зямля.

Жыццё ўсё – самота і скруха.

І багна – ўвесь свет.

Хай прыйдзе спакой. І цябе хай напоўняць

Пакуты апошнія. Смерць – наша доля,

Акрамя як памерці не можам нічога.

І я пагарджаю табою, прырода,

І тым, што было таямніцай,

Кіруючы заняпадам,

І марнасцю вечнай усяго.

Зазначым, што ён вылучаецца лексічнай дакладнасцю і блізкасцю да арыгіналу. Захаваны асноўны прыём – анжамбеман:

1). «Зараз ты змоўкнеш навекі 2). «Знік той апошні падман,
Змарнелае сэрца маё.» Што мроіўся вечным. Знік.»

3). «...Я ў адчуванні, 4). «...І цябе хай напоўняць
Што пагасла не толькі надзея...» Пакуты апошнія.»

На наш погляд, гэты пераклад з'яўляецца найбольш дакладным з усіх прадстаўленых, бо перакладчык здолеў захаваць лексіку (лексічныя неадкладнасці адсутнічаюць), захаваны загадны лад: «Хопіць трымцець» («*Assai palpitasti*»), сінтаксічную структуру, лагічныя націскі:

1. «Навекі» – «per sempre»;
2. «Я ў адчуванні – «Ben sento»;
3. «Багна – увесь свет» – «fango è il mondo»;
4. «І марнасцю вечнай усяго» – «E l'infinita vanità del tutto».

А зараз адносна нашага перакладу гэтага верша:

№3: Пераклад Алены Яцэвіч (4 курс, італ.)

«Да сябе»

А зараз – зробім перапынак
Кажу я сэрцу, што стамілася ісці,
І той падман – апошні паядынак
У момант знік, няма яго і не знайсці.
І мне здаецца, што памерла і надзея
У нас с табой ужо няма яе,
Жаданне знікла, пацьмянела,
Няма яго ўжо ў ва мне.
Даволі, хопіць, супакойся
Нішто не вартае твайго біцця,
І на зямлі не знойдзеш больш нічога
Як горыч і пакуты нашага жыцця.
І зноў я да цябе звяртаюся – супакойся
І страціўшы надзею – зразумей,
Што лёсам не наканавана больш чым смерці,
Ты застагні, апошні раз памлей...
І я табой прырода пагарджаю,
І ўрачыстасць ненавіджу я тваю,
Што светам нашым запраўляе,
Бясконцасць мітусні ў ім, усяго.

У нашым перакладзе мы адмовіліся ад таго, каб захаваць асноўны прыём Леопардзі – анжамбеман. Таму сінтаксічная структура зменена. Мы ж вырашылі надаць вершу паэтычнае гучанне, бо ў беларускім і рускім вершаскладанні гэта з'яўляецца вельмі важным момантам, адна-

часова памятаючы і пра неабходнасць дакладна, як мага бліжэй перадаць змест арыгіналу. Такім чынам:

- *Загадны лад захаваны:* «Зробім перапынак», «Супакойся», «Апошні раз памлей».

- *Сінтаксічная структура зменена, ёсць устаўкі:* «І зноў я да цябе звяртаюсь», «І не знайсці», «Апошні паядынак».

- *Лексічны план дастаткова дакладны.*

- *Вершу нададзена паэтычнае гучанне.*

Пасля праведзенага намі даследавання мы зрабілі наступныя вынікі:

пры перакладзе паэтычнага тэксту на іншую мову перакладчык абавязкова змушаны ахвяраваць альбо сінтаксічнай структурай, якая дамінуе ў тэксце арыгіналу, альбо пераносіць лагічны націск на іншыя словы ў сваім перакладзе, часам ён уводзіць нейкія ўстаўкі або выкарыстоўвае лексічныя замены.

А вышэй зроблены намі аналіз яшчэ раз падкрэслівае, што праца з паэтычным тэкстам уяўляе сабой найбольшую складанасць для перакладчыка.